

LYNGBY-BOGEN 1972-73

UDGIVET AF
HISTORISK-TOPOGRAFISK SELSKAB
FOR LYNGBY-TAARBÆK KOMMUNE

LYNGBY-BOGEN
1972-73

UDGIVET AF
HISTORISK-TOPOGRAFISK SELSKAB
FOR LYNGBY-TAARBÆK
KOMMUNE

INDHOLDSFORTEGNELSE

Svend Aage Larsen:

Drengear på Stampen og i Raadvad 5

O. Skovgaard-Petersen

Nordskrænten og familien Skovgaard-Petersen 92

Knud Arne Wielandt Hansen:

Friske fisk, lille frue 108

Soya:

Gustav Wied Selskabet 116

Aage Børresen:

Beretning om selskabets virksomhed 1972/73 137

NORDSKRÆNTEN OG FAMILIEN SKOVGAARD-PETERSEN

Et interessant indslag i dansk kulturhistorie er samspillet mellem hovedstaden og dens omegn. På mangfoldige måder prægede hovedstaden sit opland og skabte en vekselvirkning, der satte sine tydelige spor gennem tiderne. Et karakteristisk træk er de mange lystslotte og landsteder, der findes i egnen nord for København fra den tid, hvor hof, adel og det velbjærgede borgerskab lå på landet her i sommertiden. »Nordskrænten« er et af disse landsteder. Det har tidligere fået sin omtale i »Mit Hjem« (1926), hvor grosserer Olaf Skovgaard-Petersen gav et kort signalement af miljøet og menneskene. Historisk-topografisk Selskab har fundet det rimeligt at genoptrykke artiklen og har i den anledning mødt stor velvilje hos familien. Således har civilingeniør B. Skovgaard-Petersen ikke blot stillet fyldige oplysninger om familieforhold til rådighed, men har yderligere gjort opmærksom på et par dagbøger, ført af fasteren Aja Skovgaard-Petersen omkring 1880, som han velvilligst har tilladt at bringe uddrag af til belysning af det liv, der rørte sig i huset i sommertiden.

Forfatteren til de to dagbøger var den ældste i børneflokkens hos korngrosserer Vilh. Petersen og den eneste pige. Hendes fulde navn var Anna Charlotte Vilhelmine, men hun kaldtes sædvanligvis Aja. Dagbogsnotaterne begynder med en beskrivelse af hendes konfirmation i september 1879 og fortsætter til nytår 1882. Det er i denne periode, »Nordskrænten« erhverves.

1863 var der indgået ægteskab mellem Vilh. Petersen og Caroline Skovgaard. Vilh. Petersen drev da i kompagniskab med F. Holme forretning på Island samt handel med korn og foder-

»Nordskrænten« og familien Skovgaard-Petersen

stoffer. De nygifte boede først i Lille Kirkestræde nr. 3 til omkring 1868, og her er Aja og den ældste broder Carl født. Derefter havde familien til huse i ca. 10 år i Tordenskjoldsgade nr. 16 og sluttelig i Niels Juelsgade nr. 5.

Mens familien holdt til i Tordenskjoldsgade, købtes ejendommen »Vilhelmshøj« på Strandvejens landside i Taarbæk. Den var derefter familiens sommerbolig en halv snes år, indtil »Nordskrænten« i efteråret 1880 blev købt af frøknerne Petersen, Wilfers Plads, for knapt 40.000 kr. Om husets bygningshistorie og tidligere brug har Olaf Skovgaard-Petersen fortalt. Her skal vi høre, hvordan Aja opfattede det som sommerbolig.

Holger Rasmussen

Søndag den 10. oktober 1880 skriver Aja i sin dagbog: »Vi har købt et nyt Landsted, »Nordskrænten«, det ligger skraas over for vort gamle, og der er 14–15 Værelser og en dejlig Have ned til Søen; dette skal blive nærmere omtalt, naar vi ere flyttede derud til Sommer.«

Det skete 3. juni »for at komme ud til Pintse«. Men det blev ingen normal sommer for familien. Aja havde været sengelig-gende det meste af vinteren af brystkatarr og kunne på denne tid kun være lidt oppe hver dag. Hertil kom en heftig difteritis-epidemi, der brød ud i Skodsborg. »En Dag kom Fader hjem og fortalte om 5 Dødsfald i Løbet af Natten. Folk flyttede til Byen eller rejste bort, man saa ingen færdes, kun Flyttevogne, Hospitals- og Ligvogne; en Epidemilejr opsloges i Skoven bag Skodsborg, en Epidemilæge blev tilkaldt (Mygge) foruden Stybe og Aumont, alle Hovedstadens Læger praktiserede ogsaa i Taarbæk o.s.v.«

Under disse omstændigheder besluttede familien sig til at forlade »Nordskrænten«. En kort tid tilbragtes i Fakse til sidst i juli, da epidemien var på retur. Så vendte familien tilbage til Taarbæk, og nu fik Aja gjort alvor af at forsøge at skildre det nye

Aja (Anna Skovgaard-Petersen). Malt af Otto Bache.

landsted. Den følger her, og fører os hele huset igennem og gør rede for rummenes udstyr og funktion:

»Nordskrænten ligger paa Søsiden og har en meget rar Have. Stedet er ikke kjønt fra Landevejen, det er et toétages Hus beklædt med Bredder, men temmelig godt bevoxet med Klematis og ægte Vin; det ligger næsten umiddelbart op af Landevejen. Naar man kommer ind ad den store Port, som danner Stedets Indgang længst mod Syd, kommer man ind i en ret stor ordentlig brolagt Gaard; tilvenstre i denne er Entrédøren, som holdes laaset; herigjennem kommer man ind i en rar Entré med Skabe og Garderobes, tilvenstre Trappe til 1ste Sal. Tilhøjre Spisestuedøren, en Spisestue til 20 Personer med 2 Fag Vinduer ud til en stor Grusterrasse og med dejlig Udsigt over Øresund til Sverrig. I Spisestuen staar en Buffet, Bord, Sølvskab og Stole alt af Mahogni. I den nederste Ende af Spisestuen fører en Dør ud til en Korridor (til Kjøkkenet). I den øverste Ende er der Fløjdøre til Havestuen, en stor rummelig Stue med 2 Fag ud til Terrassen.

Naar man kommer fra Spisestuen, er der tilhøjre en Pille med Barometer paa og saa et Vindue, en bred Pille hvor Klaveret staar, et Vindue, saa kommer Hjørnet, hvor en Søjle med et Paris-hoved staar med Palmer paa begge Sider, saa en stor tyrkisk Sofa, saa Døren ud til Verandaen, saa en Pille; naar man kommer fra Spisestuen er der tilvenstre en Bregne, saa en stor Kamin med Spejl til Loftet, saa Bregner, saa Døren til Entreen, saa et Hjørne, saa Dør til Sykabinettet, saa en bred Pille hvorpaa et Bogskab med Portrætter over, saa igjen en Dør til Kabinettet (Skrivekabinettet), saa Hjørne, saa Verandadør. Midt paa Gulvet et Brüsselertæppe med et rundt Bord med Lænestole om og i Loftet en smuk ny Hængelampe, som vi fik af Bedstefader under hans Ophold her.

Kabinettet er egentlig 2 Værelser forbundne med en bred Døraabning uden Døre, men omslynget af Efeu. I det ene Kabinet (Sy) staar en lille Sofa med et aflangt Bord til venstre, Sybord

O. Skovgaard-Petersen

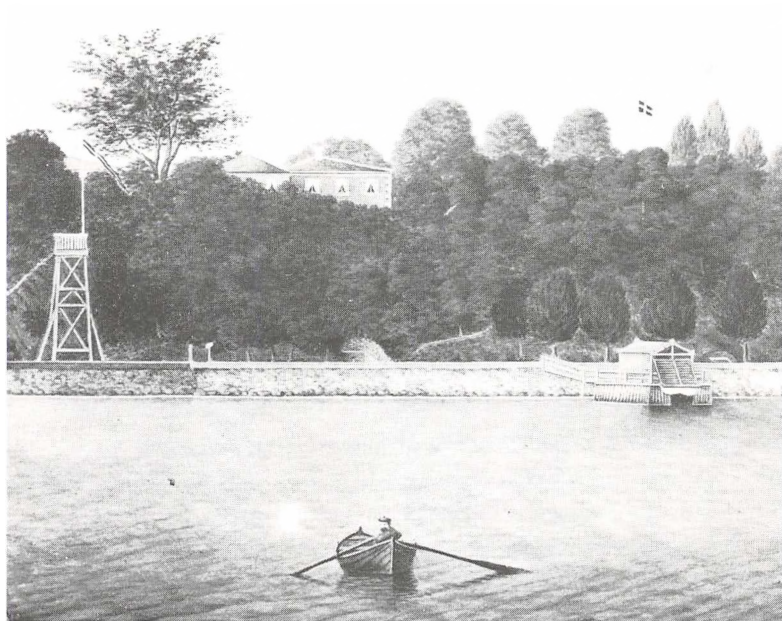
med Stole foran Vinduet, der er ligeoverfor Døren til Havestuen, det vender ud mod Vejen; i det andet (Skrive) staar Moders Skrivebord og tilvenstre herfor er Vinduet, foran dette staar Blomsterbordet, i Hjørnet mellem Skrivebord og Vindue er en Blomstertrappe med smukke Blomster, i denne Stue er flere Lænestole.

Fra Dagligstuen gaar man ud i Verandaen, som vender mod Nord, heri staar udskaarne Bænke i hver Side og et lille Bord. I Havestuen have vi faaet nye Møbler med broget Créton paa, som er overmaade smukt; i alle Stuer nye smukke Gardiner. Verandaen er helt af Glas.

»Nordskrænten« i Taarbæk d. 13.9. 1885. Grosserer Vilhelm Petersen og hustru Caroline f. Skovgaard, samt Anna, f. 1865. – Carl, f. 1866, Ejnar, f. 1869, Vilhelm, f. 1878 og Kaj, f. 1879.

»Nordskrænten« og familien Skovgaard-Petersen

»Nordskrænten« i Ny Taarbæk.

Fra Entréen er der lidt oppe ad Havestuen til en Dør tilvenstre, som fører ind i Faders Værelse; det vender mod Vejen, heri findes Sopha, Stole, Bagatelspil, det er et engelsk Billard, Tobaksbord, Spillebord med Lampe paa og et Pibebrædt.

Nedenunder have vi tillige et Kjøkken, Kjælder, Spisekammer, Klosét, og for sig selv et Vadskerhus. Der er baade en Kjøkken- og en Hovedtrappe, som fører ovenpaa. Kommer man ad H.Trappen, som gaar fra Entréen, ser man en Række Dører paa hver Side af en Gang, som gaar tilvenstre for Trappen. Den første Dør tilhøjre er mit Værelse, et yndigt lille Jomfrubur med den dejligste Udsigt til Søen, saa kommer Faders og Moders Soveværelse, et meget stort Værelse med 2 Fag i; heri staar 2 Senge, Servante, Sengeborde, Toiletbord, Chiffonière, Klædeskab.

Tilvenstre for Trappen er Børnekammer, hvor Helga, Kai og Viller ligger, dette er et stort Værelse med et Fag til Vejen; saa kommer et Gjæstekammer med 2 Senge, 2 Servanter, en Puf og et Toiletbord med lysegult under det hvide. Saa et Gjæstekammer til med én Seng.

Lige overfor Hovedtrappen er et Værelse til Søen, som bruges til Systue, til at lade Strygejomfru eller Syjomfru eller Vaskerkone ligge, det kaldes *Gjennemgangsværelset*, da det danner Forbindelsen mellem det gamle og det nye Hus, det sidste indeholder Drengenes (Carls og Einars) Værelse til Søen, et yndigt Værelse, hvorfra der er bedre Udsigt end fra noget andet Værelse i Huset. Pigekammer med et Fag Vinduer til Søen, et mod Syd til vor Nabo Kammerherre Wolfhagen; Olafs Værelse meget lille med Vindue mod Vejen (til Gaarden), her er kun Plads til Seng, Servante, Reol og et lille Skab; en Garderobe.

Ved Søen have vi en meget rar Have, den meste Del er terrasseformig, nede ved Søen er ganske dejligt, roligt og idyllisk med en Kilde.« Hernede havde Hængekøjen sin plads, og her stod Badehusbroen med sit Badehus, der havde Bænke på begge sider, »Det er mageløs yndigt saadan midt i Vandet.«

Fra den følgende sommer foreligger dagbogsnotater, der giver rytmen i sommeropholdet. Der var sket lidt ændringer i husstanden. Ved juletid var en »Française«, mademoiselle Koehler, kommet til, og ved udflytningen til Nordskrænten havde Helga, der havde været jomfru i huset i 5 år, fået anden ansættelse fra 1. maj. Ifl. dagbogen gik en normaldag på følgende måde set med Ajas øjne:

»Om Morgenen staar jeg op lidt før 7 og er færdig omtrent 7¹/₂, naar jeg kommer ned, drikker jeg Caffe. Saa vander jeg alle Blomsterne, vi have en forfærdelig Mængde, og pusler lidt ved forskellige Ting. Derpaa læser jeg lidt enten franske Gloser, som jeg lærer og bliver hørt i, eller noget Kunsthistorie. I disse Dage er det om nederlandsk Kunst jeg læser. Kl. 9 kommer Moder ned og læser med Mlle til Frokost. Jeg gaar nu Tur paa Vejen

og i Haven, skriver i min Dagbog, skriver Breve og andet, undertiden øver jeg mig lidt, saa laver jeg Caffé, det er jeg begyndt med for ganske nylig. Kl. 10³/₄ Frokost, vi ere jo kun Moder, mig, Mlle og Viller (Vilh. Sk.-P., f. 1878) herhjemme. Strax efter Frokost spiller jeg en halv eller hel Time, det kommer an paa, om jeg har øvet mig om Morgenens, med Frk. Koehler. Saa læser jeg i et Par Timer Fransk eller Engelsk, nu er Kl. 1¹/₂ eller 2, jeg gaar saa op og hviler mig en Time; imedens læser Viller med Mlle, og Moder undertiden lidt bagefter.

Naar jeg kommer ned, gaar jeg i Haven, og saa læser vi »Figaró« til Kl. 4¹/₄. Saa ryddes der op allevegne, og vi gaa saa ned til Middag; derefter læser Olaf (f. 1872) 3 Kvarter, derpaa Einar (f. 1869) 3 Kvarter og endelig Carl (f. 1866) en Time eller 1¹/₂ Fransk med Mlle. Moder og Fader gaa saa med mig i Haven og derefter som oftest en lille Tur i Skoven, naar Vejret er godt, i den Tid har jeg Viller eller læser Aviser o.s.v. – Vi sidde i Skumringen lige til Thetid Kl. 8¹/₂. Olaf og Einar og tit ogsaa Carl gaa nu i Seng, vi andre passiare saa til Kl. 10 og hver gaa nu til sit. Vi have det rigtig hyggelig til daglig.«

Et par dage senere noteres den 8. maj: »Nu flytter heldigvis daglig flere ud, i Begyndelsen vare vi henrykte over at være næsten ene, men det bliver man dog snart kjed af, og vi er nu glade over hvert Flyttelæs vi se.«

De mange faste landligere og de mange udflugtssøgende fra hovedstaden gav rig mulighed for selskabeligt samvær. Første pinsedag noteres i dagbogen: »Damper fulgte paa Damper, inden Kl. 1 var 7 D. kommen fra Kjøbenhavn aldeles propfulde med Mennesker – Masser af Vogne med Skovgjæster o.s.v.« Småvisiter af familie, venner og forretningsforbindelser hørte derfor næsten til dagens orden, og ind imellem fulgte større, planlagte foretagender. Mandag 19. juni slutter dagbogsnotitsen: »Jeg glæder mig til Imorgen saa skal vi have Fremmede.« Den følgende dag var der da ogsaa stor aktivitet i »Nordskrænten«: »Om Morgenens gik Carl, Mlle og jeg ind i Skoven og hentede Eeg til at

pynte op med. Moder bandt saa en tyk Guirlande til over det store Spejl i Havestuen, det saa nydeligt ud. Allevegne blev der pyntet med Grønt, paa Blomsterbordet, i Blomsterhjørnet o.s.v., her saa saa yndigt ud. Kl. 4¹/₂ kom Gjæsterne: Hr. og Fru Lund fra Smidstrup, Hr. og Fru Holme, Hr. Stokkebye (Fruen gaar ikke ud for Tiden), Fru Kaarup med Søster en Fru Petersen fra Holbæk (Hr. havde Rosen i Ansigtet), Valdemar (d. e. V. Petersen, en broder til værten) og v. Ahn (en fhv. svensk godsejer, der boede sammen med V. P.), Student Krack (for Maries skyld), Alexandra Rasmussen og Marie (en kusine til Aja). Den unge Lund skulde ogsaa komme . . .«

Efter måltidet spadserede man ned til badehusbroen, spillede krocket i haven og de unge roede en tur på Sundet inden aftensmaden. »Efter Bordet talte Herrerne i Verandaen og paa Terrassen, Mlle spillede . . . Lunds tog temmelig tidlig bort, det vil sige de gamle. Unge Lund blev til 10¹/₂ sammen med Carl (d. e. v. Ahn) og Valdemar. Holmes og Stokkebye blev længere endnu. Vi havde en rigtig rar Dag i al Gemytlighed . . . Vi fik Hummersuppe, Gaasebryst og Oxetunge med Grønærter, Kyllingesteg og Jordbær.«

Som sidste prøve på selskabeligheden på »Nordskrænten« skal anføres beskrivelsen for søndag den 8. juli: »Hele Morgen og Formiddagen syede jeg paa en Boldt, jeg broderer nemlig med alle mulige Farver over en massiv Gummiboldt, som om Eftermiddagen skulde bruges til »Langboldt«. – Da vi vare klædte om allesammen, jeg havde mørkegrøn Satins med hvide Kniplinger og Granater, saa kom Hr. Kaarup en lille Visit, de rejse nu snart til Jylland for at tilbringe Sommerferien dér. Kl. 2 kom Gjæsterne nemlig Carls Venner, det var: Cold, Paul Møller, Eriksen, Otto, Kjær, Lemvig-Müller; til Middag 3¹/₂ kom en Lærer Hr. Kandidat Dahlberg. Vi fik Skinke med Gemyse, Kyllingesteg og Jordbær, dertil almindelig Vine og Champagne. – Efter Bordet roede de unge Mennesker et Par Timer, Fader og D. gik op til Væddeløbet. Helga (vor gamle Jomfru) kom saa og var

O. Skovgaard-Petersen

hos os Damer, hun er rigtig fornøjet i sin nye Stilling (hos »Nationaltidendes« redaktør på kontoret, »hvor der er lutter Damer«).

Vi passiarede om Aftenen før The nede ved Kilden, Fyrene (hm!) sade paa Badehusbroen og passiarede umaadelig livligt, det var et Latterkor, Folk fra Dampskibsbroen saa forfærdede herind, men »lad dem sé«, som Moder siger. – Efter The gik D. med Damperen 9¹/₂, Fyrene, Marie, Mlle og Moder samt Fader og jeg gik saa ind i Skoven paa Eremitageplainen, de første for at spille Langboldt, de sidste for at se til. – Saa gik vi hjem og sade i Havestuen og talte allesammen undtagen to Fyre, der var gaaede, lige til 10¹/₂, da der var en Masse Mennesker ude, begriber jeg ikke, hvornaar de ere komne med Toget, men det gik vel med Taalmodighed. – Havestuen saa' saa dejlig ud om Aftenen, Masser af Blomster allevegne og Lampe paa Kaminen foran Spejlet og Hængelampen ogsaa tændt. Jeg tror nok, det var en vellykket Dag, Carl er jo egentlig meget taknemmelig at gjøre noget for.« –

Hermed forlader vi Ajas samtidsnotater, og lader broderen Olaf komme til orde med sit tilbageblik.

Nordskrænten – Grosserer Olaf Skovgaard-Petersen

Hjemme var vi: Far og Mor, min Søster og saa fem lange Dreng. Vi var saa lykkelige i vor Barndom ikke at flytte meget rundt; vi boede kun to forskellige Steder: i Tordenskjoldsgade 16 og senere – gennem ca. 20 Aar – i Niels Juels Gade 5. Paa den Maade staar Ens Barndomshjem klarere i Bevidstheden, end om man oftere havde skiftet Omgivelser. – Og saa havde vi vort dejlige Sommerhjem, »Nordskrænten« i Ny Taarbæk, hvor vi boede endnu efter min Faders Død i 1897, – det regnede vi næsten endnu mere for vort Hjem.

Min Fader var Grosserer Vilh. Petersen, en af Datidens ledende Mænd indenfor Kornbranchen paa Københavns Børs. Han var optaget af sine Forretninger og af sine mange Hverv, men

fandt dog Tid til at tage Del i Livet i Hjemmet og til at gaa op i hver enkelt forskjellige Interesser. Min eneste Søster var vel nok Hjemmets Kæledægge; lidt svagelig havde hun været fra Barndommen af og derfor om muligt endnu mere Genstand for mine Forældres Omsorg og Kærlighed, senere min Moders trofaste Hjælper i Hjemmet og en god Ven og Kammerat for os Brødre.

Min Moder, der var født Skovgaard, var dog Hjemmets Samlingspunkt. I Mørkningen samlede hun alle sine Børn og fortalte Oplevelser fra *sin* Barndom i Seest Mølle, nær Kongeaen, fra Krigens Tid i 48, og sang sine Smaasange, hvor der stadig blev flettet ind, at »ingen maatte faa -- --« »Mor vil selv ha' -- --«, og saa kom vore Navne, mens vi spændt sad og ventede paa, hvem Mor *nu* særlig tænkte paa.

En af de første Telefoner, der overhovedet fandtes i København, lod min Fader ganske privat anlægge mellem vort Hjem og Contoret – en efter Nutidens Begreber meget primitiv Telefonforbindelse, hvor den samme Tragt vexelvis brugtes til at tale i og derefter til at høre i. Tidt og mange Gange havde den Ledning dog sin store opdragende Betydning for os Børn, idet den var en udmærket Hjælp for min Moder, alene som en stille Trusel, naar Bølgerne gik høit mellem alle os Børn. Jeg har senere tidt beklaget den ældre Dame, Husets Eierinde, der boede i Etagen nedenunder!

Gamle Professor Rudolph Bergh var vor Huslæge lige til sin Død; vi var én af 4–5 Familier, han – trods Alderen – stadig beholdt, og hans Besøg om Aftenen ved Syv-Tiden var altid særlig velkomne. Det var nærmest Kunst og Litteratur, der da blev drøftet, den franske Revolution, Rousseau, Heine, Brandes – –, medens vi Børn efterhaanden maatte passere Revu til nærmere Eftersyn –, og var der et eller andet i Veien, endte Forhøret uvægerlig med: »Jeg tror, der er Haab«, eller ogsaa med et Blyvands-Omslag –, men han forstod at bevare Helbredet for Familien, trofast og omsorgsfuld, som han altid var.

En af Familiens gode og trofaste Venner var gamle N. I. Fjord. Han var allerede som ganske ung kommet meget i min Moders senere Barndomshjem, Bjerregaard i Valby, og følte sig stærkt knyttet til Familien. Ogsaa som Selskabsmand var han uforlignelig, djærv med sit brede jyske Maal og sit herlige Glimt i Øjet. En udmærket Taler var han, og jeg erindrer ham en Gang ved et Selskab hjemme, hvor han havde holdt en af sine hjertelige og aandfulde Taler, som desværre endte paa en drastisk Maade. Min yngste Broder havde nemlig set sit Snit til ganske ubemærket at liste hans Stol væk, da han atter skulde tage Plads; jeg tror nok, jeg diskret kan antyde, at der reiste sig Bølger paa vort fædrene Ophav!

I deres unge Dage havde Fader og Moder i Italien truffet sammen med Zacharias Topelius og Dr. med. Arnold Gamél, og imellem dem udvikledes der et Venskab, som holdt gennem hele Livet; de dannede »Familien Polonius«, og som saadan holdt de sammen. Ogsaa for os Børn var det store Dage, naar Topelius kom paa Besøg hernede; hans milde kærlige Øjne glemmer vist ingen af os.

Om Sommeren flyttede vi ud paa »Nordskrænten«, og her udfoldedes hele Husets Gæstfrihed i fuldt Maal. Her levede vi Børn mindst ligesaa meget paa Søen som paa Landjorden, men vi havde ogsaa maattet lære at svømme med Klæderne paa og med tunge Støvler, til Beroligelse for vore Forældre. Og herude foregik de den Gang berømte Fisketure til Farum Sø, hvor Fader og nogle af hans Venner, bl. a. Erik Stokkebye, Oscar Prior og Ferdinand Ekman havde Fiskeretten. Der startedes da pr. Hest og Vogn, og vort uundværlige Factotum, Jensen, var Kusk og ledede Optoget, der førte Selskabet over til Farum. Han var en yderst ædruelig Mand – som tjente os i ikke mindre end 45 Aar – men én Gang, da de skulde hjem derovre fra, havde han vist alligevel nydt lidt vel meget, hvilket gav sig til Kende overfor Selskabet paa en lidt rigelig frimodig Maade. Næste Morgen havde Fader en lille Conference med Jensen og foreholdt

ham det usømmelige i hans Optræden. Angerfyldt lovede han at gaa rundt og gjøre d'Herrer en Undskyldning. Om Aftenen, da han kom tilbage fra denne tunge Vandring, spurgte Fader ham, hvorledes det saa var gaaet, hvorpaa han freidig og smilende svarede: »Brilliant, Herr Grosserer, jeg fik 2 Kroner af hver!«

Om Søndagen havde vi altid aabent Hus, og aldrig var Fader og Moder gladere, end naar vi fik Gæster, der med os kunde nyde vort smukke og hyggelige Hjem og glæde sig over den herlige Udsigt til Hveen og Sverrig og over det dejlige Øresund med den dengang livlige Trafik af Kyst-Damperne, der netop lagde til ved Taarbæk Bro lige ved Siden af »Nordskrænten«. Ved de Tider stod Fader oppe paa »Terrassen« ved Huset og fulgte i den store Kikkert Passagererne, der gik i Land, og glædede sig, naar han kunde meddele os, at den og den af vore gode Venner var med og sikkert kom for at tilbringe Dagen hos os.

Der var en egen Patina over »Nordskrænten«, bygget som den var i Begyndelsen af Fyrerne af gamle Bindsbøll og saaledes et af de ældste Huse i Ny Taarbæk. I sin Tid benyttede Kong Christian VIII den til »Badested«; der eksisterer endnu Billeder af »Nordskrænten«, hvor man ser Majestæten komme kørende med fire, medens der samtidig affyres Kanon-Salut –, og senere benyttedes den til Karantænestation for København, en Overgang ogsaa til Kolerlazaret – altsammen noget, der i vore Øjne forlenede Stedet med en vis Mystik.

Ja, mange glade Barndomsminder har vi fra »Nordskrænten«, og den Hyldest, dette vort Sommerhjem var Genstand for i Taler og Sang fra Unge og Gamle, da mine Forældre i 1888 feirede deres Sølvbryllup, viste, hvor mange der i Aarenes Løb havde følt den samme Glæde som vi.

Hver Morgen Kl. 7.10 tog vi ind til Skole med »første Damper«, hidkaldt af Brovægteren Rasmus, der blæste i sit Horn, naar Damperen gik ind til og ud fra Skodsborg, og præcis Kl. 8 landede vi i Havnegade for Kl. 3½ atter at drage ud med »Gefion«. Det var et større Contingent Skoledrenge, der efter-

haanden opsamledes ved hvert Anløbssted, og med Alderen er det blevet mig fuldt forstaaeligt, at vi just ikke var velsete ombord af den ældre Generation, der hvert Øjeblik baade om Morgen og om Eftermiddagen, blev vækket af sin Slummer, naar vi kom trampende i store Skarer. Der lever endnu en Del ældre Herrer, hvis blotte Tilsynekomst strax hos mig fremkalder disse Minder, samtidig med at jeg gribes af en oprigtig Angerfølelse!

Det blev ogsaa paa sin kære »Nordskrænt«, at min Fader lukkede sine Øjne, og dermed sluttede et langt og smukt Kapitel i den gamle Eiendoms Historie. Mange Smaasange lød i vort Hjem. En af dem, som vi ofte sang, var:

»Hjem, Hjem, mit kære Hjem!«

Gid mange maa kunne synge dette med os – ogsaa *vore* Børn!

Knud Arne Wielandt Hansen: FRISKE FISK, LILLE FRUE

Nedenfor bringes en lille livfuld Artikel om Taarbæks (og Skovshoveds) Fisker og Fiskerkoner i gamle Dage; den er skrevet af Journalisten *Knud Arne Wielandt Hansen*, København, som i mange Aar har færdedes i Taarbæk, hvor hans Søster, Fru Ida Oest Hansen, havde sit Hjem. Artiklen er blevet til i Aaret 1955 i Forbindelse med den Udstilling af Taarbækminder, der da blev holdt i Juni Maaned i Taarbæk Skoles Barakbygning paa Stationsforstander Rømhilds Initiativ. Endnu dengang var Gammel Strand det Sted, hvor Skovshoved- og Taarbækkonerne solgte deres Fisk.

P. Gamrath

Er der mon noget andet sted, hvor København i den grad fornemmes i pagt med fortiden, som når man står ved Gammel Strand? Det er ikke, fordi omgivelserne imponerer særligt ved deres ælde. Hverken den mandhaftige krigerbiskop på sin stejlede gang eller Christiansborgs massive murmasser kan prale med nogen høj alder, og den lange husrække er kun nogle menneskealdre gammel.

Nej, det er livet, som det rører sig her, der skaber stemningen. Man skal stå her en formiddag, når handelen går livligt langs bolværket. Man skal stå mellem de store stabler af sildekasser, mellem Skovshoved- og Taarbækkonerne og betragte de vippende

hyttefæde, hvor fiskere balancerer rundt i store vandstøvler og behændigt napper de sprællende torsk op med ketsjerne. Man skal se de travle husmødre haste forbi, og ikke mindst, man skal lytte til fiskerkonernes djærve tilråb:

»Skal det være en rødspætte til middagen, lille frue? Det vil glæde manden!«

»Om spætten er levende? Ja se, hvor den basker med halen af fryd, den lille fyr!«

Det går altid livligt til ved Gammel Strand, omend tiden også her har øvet sin mildnende indflydelse. I et flyveblad fra 1774 noteredes som en sensation, at »forleden Torsdag var ved Gammel Strand ikke Slagsmaal en hel Dag, og man hørte ikke Skældsord en halv Time.«

GAMMEL STRAND

Midt for ses Andrea Jensen, Alfred Jensens mor, født i Taarbæk. Til venstre for hende ses Grethe Sørensen fra Skovshoved (moster til fru Skjoldager. Med ryggen til står Bentsine Sørensen (søster til Andrea).

Omkring år 1800 skildrede en fredsommelig filosof det bevægede liv i følgende ordmaleri:

»Synet af de i høj Grad støjende og uregerlige Fiskerkjælinger er et burlesk Skue. For ret at holde Styr paa disse Amazoner, er der paa Fortouget ved Kanalen oprejst en Pæl, hvori der hænger et Halsjern i en Kjæde; dette er den saakaldte Gabestok, og vi have et Par Gange haft det tragi-komiske Syn, at se en af disse balstyrige Damer paradere med Jernet om Halsen, med en Vægter paa hver Side, og omgivet af en Sværm frydefulde og jublende Dreng.«

Gabestokken forsvandt og dermed mildnedes tonen, eller måske var det omvendt, det er idag vanskeligt at konstatere. At der allerede i 1820 var sket en radikal ændring til det bedre fremgår af Davidsen's »Fra det gamle Kongens Kjøbenhavn«:

»Dog i een Henseende har Civilisationen og Tidsaanden gjort sin Ret gjældende. Gammel Strands Fiskerkoner er vel ikke synderlig slæbne i deres Konversation, men det er dog som Dag mod Nat i Sammenligning med deres Forgængeres bistre og hvasse Tone og ejendommelige Veltalenhed, hvis Ordvalg udviste en sjælden Opfindsomhed.«

Fra c. 1370 var der fisketorv i København, og i alle tilfælde fra 1684 holdtes det ved Gammel Strand. I en datidig forordning hedder det, at »færsk Strandfisk, som med Baad indkommer, skal falholdes ved Veierhuset og den nye Bro (Højbro).« Og i 1744 hedder det, at »alle Fiskerbaade skal fortøjes mellem Marmorbroen og Højbro.« I 1814 approberede Kong Frederik VI, at prisen på faste stadepladser ansattes til 24 skilling halvårligt og ellers 1 skilling om dagen. I modsætning til byens andre torve, sorterede fisketorvet nemlig lige til 1926 under havnevæsenet.

Århundrede efter århundrede sad Skovshoveds og Taarbæks fiskerkoner da her i skyggen af Christiansborg og falbød deres

torsk, flyndere og andre fladfisk, uden at det nære naboskab med Kgl. Mayestæts slot virkede dæmpende på gemytterne.

Tiderne skiftede, og enevælden er nu historie. Moderne har også skiftet, endda mange gange. Kjolerne har været korte og lange, hattene små og store, hælene ligeså. Men alle modens luner prellede af på »Skovserne« ved Gammel Strand. De beholdt deres »Nationaldragt«, der idag er den sidste af de egnsdragter, der endnu for 100 år siden prægede gadebilledet i København. Sommer og vinter har de siddet på deres pladser iført den samme dragt. Men naturligvis, bed frosten for stærkt, bar de en 3-4 ekstra skørter under kjolen.

Kendere vil af den hvide nystivede kyses form, det grønne skørts røde eller sorte bort og den hvide stikning kunne læse sig til, om bæreren er fra Skovshoved eller Taarbæk, og om hun er gift eller ugift. Og som det er med dagligtøjet er det med stadsdragten. I mange Skovshoved- og Taarbæk hjem opbevares endnu de kunstfærdige, håndbroderede »guldnakker«, skønne gyldne kyser, gået i arv fra oldemors og tipoldemors tid.

Tilråbene og den djærve tale for at fange de forbipasserendes opmærksomhed klinger også stadig ved Gammel Strand. Men i forhold til tidligere, er det kun et ringe antal koner, der giver torvet lidt af dets gamle kolorit. Og idag køber fiskerkonerne deres varer hos grossererne, der nu dominerer torvehandelen.

For 100 år siden var det anderledes. Da var det ikke Københavns fiskebutikker, men de små fiskerhjem langs Sundkysten, der sørgede for fisk til byens middagsborde. Mændene fangede fisken, og så var det konernes og siden døtrenes bestilling at sælge fangsten.

Det var et hårdt liv. Fra Taarbæk startede konerne kl. 2 om morgenen for at nå ind til Gammel Strand til torvetid. I store firkantede kurve, »småkurve«, som de bar på ryggen, lå fisk stablet, om sommeren indpakket i grønne blade. Gælleklapperne var vredet frem, fisken var lagt i »krums«, som de gamle fiskere sagde. Så tog torsken sig bedre ud, og holdt sig mere frisk.

Kurven kunne veje sine 50 pund, og de unge fiskerpiger måtte tilbagelægge vejen tilfods. De chancer, der bød sig til at age med en bondemand eller i fællesskab at leje en hyrevogn, var forbeholdt de ældre koner.

I 1863 kom jernbanen imidlertid til Klampenborg, og siden dampsporvognen. Det gjorde tilværelsen lettere, og nu kunne man have flere kurve med.

Fra Taarbæk kunne turen også gå til både Hjortekær, Lundtofte, Lyngby og Virum, og gamle københavnere husker, hvordan det for 30–40 år siden kunne banke på køkkendøren. Udenfor stod fiskerkonen med sin kurv og spurgte: »Skal fruene ha' fisk idag?«

Dog for ret at forstå den egenartede atmosfære, der alle dage hvilede over Gammel Strand, bør man kigge på livet, som det rørte sig i de små fiskerhjem. Ofte hjalp sønnerne til med fiskeriet, og så kunne det gå, som det en morgen gik en lille søvrig fiskerdreng, da han mødte i skolen.

»Har du været på søen i nat, Anders?« kom det strengt fra læreren.

»Ja!« lød det fortrykte svar.

»Så sæt dig på den bageste bænk og sov!« afsluttede læreren samtalen.

Som nætterne ofte gik med fiskeri, gik dagen med at ordne garnene på stejlepladserne. Bødningen af de istykrede garn var familien fælles om. En gammel fisker brugte at vinde en 2 øre, sjældent en 5 øre, ind i hvert garnnøgle, og skillingen var så knægtens belønning når vindslet var brugt og arbejdet gjort.

Vintrene kunne være slemme. Ofte var garnene stive af is, og så måtte de tões op ved kakkellovnen, før man inde i stuen gik igang med at bøde garnstaberne, der nok kunne fylde godt op på borde og stole. Det kunne også hænde, at fiskeriet slog fejl, eller at fatter mistede sine garn, og så blev der smalhals.

Som livet var hårdt, formede det stærke karakterer, og der-

for var de Taarbæk- og Skovshovedkoner alle dage dygtige og handlekraftige kvinder, men med hjertet på rette plads.

Ved Gammel Strand går endnu ry af Andråa, Kønne Bentsine og Gamle Rikke. Og hvem kender ikke Marie, torvets alderspræsident. Da hun var 16 år sendte hendes fader, fiskeskipper P. Jørgensen, Skovshoved, Marie hjemmefra med kurven fuld af fisk og pålæg om ikke at komme hjem, før kurven var tom, og hun havde mindst 2 kroner i pungen. Nu er Marie sine 83 år, men stadig tager hun hver morgen ind fra Taarbæk. Det er trods alt ved Gammel Strand, det foregår.

Eller tænkt på Carla, som med Ekstrabladet rejste til Paris, og søsteren Jenny, der har solgt fisk, om ikke til konger og kejser, så dog til så prominente personer som den amerikanske gesandt mrs. Ruth Bryan Owen. Blandt udlændinge betragtes livet ved Gammel Strand jo som en af byens store seværdigheder.

Fra Skovshoved og Taarbæk kom også Anna, Bolette, Frederikke og Høje Inger. Blandt dem alle var og er det skik kun at bruge fornavn. At benytte efternavnet er en fornærmelse. Men siger man blot »Høje Inger«, ja så smiler endnu mangan en Skovser og Taarbækker ved tanken om den stoute og muntre fiskerkone.

Og ligeså ved Gammel Strand. Når handelen går livligt, runger det med fornavne fra stadeplads til stadeplads under diskussionen om varer og priser. Hvordan kan det være anderledes, husmødrene kender jo kun fornavnene.

Som dagen glider, ebber handelen ud. Officielt er torvetiden fra 7 til 2. Så skal torvet ryddes, men hvilken betjent bryder sig om at lægge sig ud med de letbevægelige damer. Nej, så hellere slå et slag rundt ad Snaregade og Naboløs, medens konerne bringer sagerne i lave. Ved Gammel Strand foretrækker man at ordne tingene selv.

Og når solen så hen under aften sender sine sidste stråler ned over Gammel Strand, træffer de en øde, rengjort og kedelig plads, kun optaget af nogle parkerede biler.

Skeptisk betragter »Fiskerkonen«, den gemytlige granit-mutter, dette nymodens stykke legetøj, der harmonerer så dårligt med det liv, hun er vant til.

Som hun står der på soklen i al sin trivelighed, er hun indbegrebet af »Skovser«-konerne og Taarbækkonerne, som de i århundreder har præget stedet. Hendes medsøstre af idag havde foretrukket, at kunstneren havde gjort hende lidt mere »strømliniet« i formen. Men trods alt, hun skal nok med tiden blive symbolet på de fiskerkoner, som gav torvet liv, og gennem århundreder altid havde deres store plads i Københavnernes hjerter.

*Historisk-Topografisk Selskab for
Lyngby-Taarbæk Kommune*

Bestyrelse 1972–73

Stadsbibliotekar Aage Børresen
formand

Museumsinspektør, mag. art.

Inge Mejer Antonsen

Fh. borgmester Paul Fenneberg

Borgmester Ole Harkjær

Befragter H. V. Holsøe

Arkivassistent Svend Aage Larsen

Forfatteren Palle Lauring

Direktør P. Lauritsen

Direktør H. J. Lemche

Stadsarkitekt E. Lunøe-Nielsen

Ekspeditionssekretær, cand. polit.

Vagn Otterstrøm

Overinspektør, dr. phil.

Holger Rasmussen

Landsretssagfører

Elsebeth Sundbo

Overinspektør, dr. phil.

Kai Uldall

*Selskabets adresse,
Lyngby-Bogens redaktion
og Sekretariatet for Byhistorisk
Samling for Lyngby-Taarbæk
Kommune:*

Stadsbiblioteket i Lyngby,
Lyngby Hovedgade 28,
2800 Kgs. Lyngby
Telefon (01) 88 17 00

